

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-10>

УДК 330.354 339.13.027+004.9:658:004.7

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

DIGITALIZATION OF THE ECONOMY OF UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Шлайфер Маргарита Борисівна

студентка,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3611-3093>

Тодошук Андрій Васильович

кандидат економічних наук, доцент,

Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9406-4846>

Shlaifer Marharyta, Todoshchuk Andrii

Lviv Polytechnic National University

Стаття присвячена дослідженню діджиталізації економіки України в умовах євроінтеграції. Діджиталізація виступає каталізатором інноваційного розвитку економіки та суспільства. Було визначено, що технологічні зміни призвели до появи таких можливостей, як гнучкість, реактивність та індивідуалізація продукції, однак разом із тим з'явилися й нові перешкоди, такі як швидкі технологічні перетворення, високий рівень складності, зміна переваг клієнтів та вимог законодавства. Було визначено, що українське суспільство в умовах євроінтеграції поступово інтегрується в глобальні процеси діджиталізації, проте найменш розвиненими є аспекти діджиталізації урядової сфери, інклюзія управління, доступ до технологій, а також ризикованість інвестування в цифрову сферу в Україні. Нами визначено, що посилення діджиталізації вищенаведених аспектів, а також посилення прав захисту приватних інвесторів у сфері цифрової галузі дозволять посилити тенденції діджиталізації, що стане основою для подальшої посиленої економічної співпраці з ЄС.

Ключові слова: діджиталізація, євроінтеграція, цифрова сфера, цифрова економіка, урядування, технології, комерція.

The article is devoted to the study of digitalization of the economy of Ukraine in the conditions of European integration. Today, the processes of global digitalization cover all aspects of the economic, social and cultural life of society and create prerequisites for the transformation of traditional economic systems. Digitization acts as a catalyst for the innovative development of the economy and society. Technological change has led to opportunities such as flexibility, reactivity, and product customization, but along with it, new obstacles have emerged, such as rapid technological transformations, high levels of complexity, changing customer preferences, and regulatory requirements. Recently observed increasing the relevance of the study of the main determinants of the development of global digitalization. It was determined that the Ukrainian society in the conditions of European integration is gradually integrated into the global digitalization processes, but the least developed aspects of the digitalization of the government sphere, the inclusion of management, access to technologies, as well as the riskiness of investing in the digital sphere in Ukraine are the least developed. Strengthening the digitalization of the above-mentioned aspects, as well as strengthening the rights of protection of private investors in the field of the digital industry, will allow strengthening the trends of digitalization, which will become the basis for further enhanced economic cooperation with the EU. We have found that digital platforms facilitate transactions, networking and information exchange, especially between the authorities of certain countries, as well as between citizens of certain countries. It is also worth noting that more developed countries demonstrate better indicators of integration processes, which makes it necessary to take into account the patterns of their development in different countries. The growth of the digital economy contributes to the emergence of many new economic opportunities, in particular, integration ones. In addition, in my opinion, it is important not to limit this process, because excessive restrictions of Internet technologies in a country can significantly affect the international position and the desire of countries to create integration associations with this country.

Keywords: digitalization, European integration, digital sphere, digital economy governance, technologies, commerce.

Постановка проблеми. Сьогодні процеси глобальної діджиталізації охоплюють усі аспекти економічного, суспільного та культурного життя суспільства та створюють передумови для трансформації традиційних економічних систем.

Ми живемо в століття цифрової революції, – вже практично кожна людина не може уявити своє життя без digital-технологій (інтернету, різних гаджетів і сервісів), і чим швидше вони розвиваються, тим швидше змінюється реальність, що нас оточує. В епоху таких швидких змін бізнес не може працювати за старими моделями, він повинен змінюватися, інакше є великий ризик залишитися позаду конкурентів. Тому рано чи пізно компаніям доведеться прийняти нові правила гри та випробувати на собі процес діджиталізації.

Україна не залишається осторонь світових глобалізаційних процесів. Євроінтеграційні процеси передбачають також посилену діджиталізацію економічних процесів, що дасть змогу більш ефективно здійснювати діяльність, пов'язану з торгівлею, виробництвом, та бізнес-відносинами з країнами ЄС. А тому, це питання є актуальним, оскільки українська економіка вже інтегрується до європейської економічної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання важливості діджиталізації в економіці країни досліджували такі науковці: Божидарнік Т. В., Гаврилюк О. В. [1], Голюк В. Я. [2], Двудіт З. П. [6], Дергачова В. В. [2], Дубель М. В. [3], Завербний А. С. [6], Краус К. М. [4], Краус К. М. [4], Лалін А. В. [5], Манжура О. В. [4], Романюк А. О. [6] та ін.

Проте, на сьогодні не було детально розглянуто місце України в світовій глобальній цифровій системі, основні тенденції діджиталізації в Україні протягом останніх років, а також основні сфери подальшої діджиталізації в Україні.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основними цілями статті є визначення головних перспектив діджиталізації економіки України в умовах Євроінтеграції, сфер, де активно розвивається діджиталізація, та напрямків посилення діджиталізації та її впливу на економіку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток інформаційних технологій та засобів зв'язку, насамперед, електронних мереж, дав потужний поштовх для формування нового напрямку ведення сучасного бізнесу – цифровізації економічних відносин [4]. Більшість носіїв інформації цифровізуються,

що визначає основну тенденцію розвитку як сучасних технологій, так і бізнес-процесів з домінуючою часткою електронної складової.

До 2024 року 90% організацій у всьому світі ставитимуть пріоритет інвестиціям у діджиталізацію, щоб доповнити цифровими технологіями активи та свої фізичні простори. Держсектор у багатьох країнах уже лідирує в аспекті діджиталізації, згодом підтягнуться й інші сфери. Більше не потрібно буде збирати та зберігати інформацію про себе, свої рахунки та операції у паперовому вигляді та відстоювати черги у відділеннях банків та лікарнях [3, с. 278].

Цифрова економіка має велике значення для інновацій, зростання, робочих місць і конкурентоспроможності України на шляху Євроінтеграції, адже швидкі технологічні розробки сприяють торгівлі послугами за допомогою цифрових мереж, відкривають нові можливості завдяки розширенню меж, що зумовлює появу більшої кількості угод. Для того, аби пришвидшити процес інтеграції України з ЄС, необхідно врахувати деякі важливі моменти, які б дозволили повноцінно приблизити всі сфери української економіки до європейської моделі, серед яких одним з найважливіших є саме діджиталізація.

На рис. 1 наведена динаміка оцінки рівня діджиталізації економіки України протягом останніх 9 років.

Світовий рейтинг цифрової конкурентоспроможності IMD оцінює здатність економіки приймати та досліджувати цифрові технології, що призводять до трансформації в державних практиках, бізнес-моделях та суспільстві в цілому. Таким чином, за даними Світового центру конкурентоспроможності, Україна зайняла 54 місце з 64 країн у сфері діджиталізації економіки в 2021 р. Проблемами є забезпечення доступу до діджитал-технологій широкому колу населення (в основному, стосується старшого покоління), а також слабкі темпи діджиталізації багатьох державних послуг.

Одним із головних показників рівня розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та мережевої економіки є індекс мережевої готовності (Networked Readiness Index – NRI). Індекс розроблено у 2002 році і раніше оголошувався всесвітнім економічним форумом (World Economic Forum) та міжнародною школою бізнесу INSEAD у рамках щорічної серії доповідей щодо розвитку глобального інформаційного суспільства [5]. Значення даного показника для України порівняно з іншими країнами відображено на рис. 2.

Рис. 1. Динаміка оцінки рівня діджиталізації економіки України протягом 2013–2021 рр., місце у рейтингу [7]

Рис. 2. Порівняння показника NRI-2022 України з розвиненими країнами [8]

Індекс NRI є узагальнюючим показником, який включає в себе достатньо велику кількість індикаторів стану ІКТ країни, серед яких – мобільні тарифи та ціни на телефони; доступ домогосподарств до широколинійного інтернету, доступ до інтернету в школах та інших закладах освіти; розробка мобільних додатків; впровадження нових технологій та інвестиції в них; кібербезпека; адаптованість законодавчої бази до нових

технологій; високотехнологічне виробництво тощо [5].

Таким чином, показник NRI є заниженим в Україні порівняно з розвиненими країнами у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій. Найбільш сильним аспектом діджиталізації України є рівень діджиталізації фізичних осіб (37 місце в рейтингу). Найслабшим аспектом є управління (57 місце) та вплив (57 місце), а також доступ до тех-

нологій (45 місце). Загалом Україна займає в рейтингу 50 місце зі 150 країн.

У 2018 році КМУ затверджено розпорядження «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації». Метою є виконання сценарію цифрового розвитку в прискореному темпі, найбільш актуального для України за проблемами, потребами та можливостями. Цей сценарій передбачає усунення правових, інституційних, фінансових та інших перешкод, які перешкоджають розвитку цифрової економіки, запровадження стимулів і мотивацій для заохочення цифровізації бізнесу та секторів економіки в цілому, а також створення та формування попиту, задоволення потреб громадян у цифровізації, насамперед, шляхом реалізації масштабних проектів державних цифрових перетворень, зокрема, на основі сучасних моделей державно-приватного партнерства тощо [9]. Варто здійснювати створення нових можливостей для бізнесу та громадян, зокрема: можливість для українців створювати власний бізнес, використовуючи свій інтелект і знання через використання цифрових інфраструктур і цифрових платформ; здатність швидко, зручно, дешево розвивати, масштабувати та капіталізувати бізнес; можливість для кожного українця стати генератором «власного ВВП» у складі ВВП країни.

Цілями діджиталізації економіки України є:

- бути полігоном для проектів цифрової трансформації;
- створення основи для трансформації секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні галузі (технології, цифровізація бізнесу, промисловість).
- залучення інвестицій та стимулювання довгострокового економічного зростання на рівні 10–12% на рік.
- реалізація людського капіталу, створення нових можливостей для інноваційних, креативних і цифрових галузей і розвитку бізнесу.
- розвивати та захоплювати світове лідерство в експорті цифрових продуктів і послуг [10].

Вважаємо, що посилені кроки щодо діджиталізації в Україні мають бути здійснені в публічному урядуванні, комерційній галузі, охорони здоров'я, документообігу, та освіти.

В діджиталізації публічного урядування та документообігу Україна суттєво просунулась протягом останніх років, прикладами є створення електронної системи публічних закупівель Prozorro, а також онлайн-додатку «Дія – держава в смартфоні». Діджиталізація – один із основних векторів економічного розвитку України в найближчі 10 років. За оцінками, цифровізація може забезпечити зростання української економіки на 10–12% на рік. Тому це пріоритетний напрямок діяльності Уряду в усіх сферах для нашої країни. Європа є нашим стратегічним партнером у сфері цифрових реформ. Вже було оцифровано 31 сервіс [11]. Подальша діджиталізація дозволить більш тісно інтегруватися до європейського економічного товариства, спростити всі формальні процедури, що спростить бізнес-діяльність та зовнішньоекономічні операції всередині України у взаємодії з країнами ЄС.

Висновки і подальші перспективи дослідження. Таким чином, нами було визначено, що зростання цифрової економіки сприяє появі безлічі нових економічних можливостей, зокрема, інтеграційних. Крім того, на мою думку, важливо не обмежувати цей процес, оскільки надмірні обмеження Інтернет-технологій в країні може суттєво вплинути на міжнародну позицію та бажання країн створювати інтеграційні об'єднання з цією країною. Цифрові дані можуть використовуватися з метою розвитку, а також для вирішення соціальних проблем, в тому числі, і для співпраці з країнами-сусідами. Таким чином, вони можуть сприяти поліпшенню економічних і соціальних показників, розвитку інновацій й підвищенню продуктивності. Україна протягом останніх років здійснила багато кроків вперед до діджиталізації більшості сфер життя, зокрема, урядування, комерції, медичної та освітньої галузі. Проте, Україна все ще відстає за цифровим розвитком від найбільш діджиталізованих країн, перебуваючи всередині рейтингу за індексом мережевої готовності. Слід удосконалювати нормативно-правову базу щодо регулювання електронної комерції, посилювати захист прав інвесторів в електронну галузь, а також сприяти залученню іноземного капіталу, пов'язаного зі сферами діджиталізації та електронної комерції. Саме напрямком розвитку, удосконалення вітчизняного правого регулювання діджиталізації є перспективним напрямком подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаврилюк О. В., Божидарнік Т. В. Глобальна пандемія: модифікація пріоритетів споживачів та електронної комерції у форс-мажорних обставинах. *Наукові горизонти*. 2020. № 4. С. 7–14.
2. Дергачова В. В., Голюк В. Я. Цифрова термінологія у стратегіях. Сутність, місце та роль діджитал менеджменту. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інституту»*. 2022. № 22. С. 114–117. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.22.2022.260165>.
3. Дубель М. В. Вплив пандемії COVID-19 на процес діджиталізації світової торгівлі. *Економіка і організація управління*. 2021. № 4 (44). С. 277–288.
4. Краус К. М., Краус Н. М., Манжура О. В. Електронна комерція та Інтернет-торгівля: навчально-метод. посібник. Київ : Аграр Медіа Груп, 2021. 454 с.
5. Лалін А. В., Грінчук І. О., Оленюк Д. О. Діджиталізація економіки в Україні: сучасний стан та перспективи. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2022. № 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.22> (дата звернення: 30.11.2022).
6. Двудіт З. П., Завербний А. С., Романюк А. О. Діджиталізація – дієвий інструмент антикризового розвитку бізнесу в умовах пандемії. *Ефективна економіка*. 2021. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=85571-8>. (дата звернення: 30.11.2022).
7. Світовий рейтинг цифрової конкурентоспроможності – IMD. URL: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness/> (дата звернення: 30.11.2022).
8. Network Readiness Index 2021. Benchmarking the Future of the Network Economy. Portulans institute. URL: <https://networkreadinessindex.org/> (дата звернення: 07.12.2022).
9. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.12.2018 № 67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення: 30.11.2022).
10. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. Український інститут майбутнього. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-4> (дата звернення: 30.11.2022).
11. Михайло Федоров: Цифровізація забезпечить зростання української економіки на 10–12% на рік. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-zabezpechit-zrostannya-ukrayinskoji-ekonomiki-na-10-12-na-rik> (дата звернення: 30.11.2022).

REFERENCES:

1. Havryliuk O. V., Bozhydarnik T. V. (2020) Hlobalna pandemiia: modyfikatsiia priorytetiv spozhyvachiv ta elektronnoi komertsii u fors-mazhornykh obstavynakh [Global Pandemic: Changing Consumer and E-Commerce Priorities in Force Majeure]. *Naukovi horyzonty*, vol. 4, pp. 7–14.
2. Derhachova V. V., Holiuk V. Ya. (2022) Tsyfrova terminolohiia u stratehiakh. Sutnist, mistse ta rol didzhytal menedzhmentu [Digital terminology in strategies. The essence, place and role of digital management]. *Ekonomichniy visnyk NTUU «Kyivskiy politekhnichnyi instytu»*, vol. 22, pp. 114–117. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.22.2022.260165>.
3. Dubel M. V. (2021) Vplyv pandemii COVID-19 na protses didzhytalizatsii svitovoi torhivli [The impact of the COVID-19 pandemic on the process of digitalization of world trade]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, vol. 4 (44), pp. 277–288.
4. Kraus K. M., Kraus N. M., Manzhura O. V. (2021) Elektronna komertsii ta Internet-torhivlia [Electronic commerce and Internet-trade]. Navchalno-metod. posibnyk. Kyiv: Ahrar Media Hrup, 454 p.
5. Lapin A. V., Hrinchuk I. O., Oleniuk D. O. (2022) Didzhytalizatsiia ekonomiky v Ukraini: suchasnyi stan ta perspektyvy [Digitalization of the economy in Ukraine: current state and prospects]. *Elektronnyi zhurnal «Efektyvna ekonomika»*, vol. 7. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2022.7.22> (accessed: 30.11.2022).
6. Dvudit Z., Zaverbnyi A., Romaniuk A. (2021) Dydzhytalizaciya–dijevyj instrument antykrizovogo rozvytku biznesu v umovakh pandemiji [Digitalization – an effective tool for anti-crisis business development in a pandemic]. *Efektivna ekonomika*, vol. 1. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8557> (accessed: 30.11.2022).
7. World Digital Competitiveness Rankings – IMD. Available at: <https://www.imd.org/centers/world-competitiveness-center/rankings/world-digital-competitiveness/> (accessed: 30.11.2022).
8. Pro skhvalennia Kontseptsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspilstva Ukrainy na 2018–2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo yii realizatsii [On the approval of the Concept for the Development of the

Digital Economy and Society of Ukraine for 2018–2020 and the Approval of the Action Plan for its Implementation]. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.12.2018 № 67-r. (accessed: 30.11.2022).

9. Ukraina 2030E – kraina z rozvynutoiu tsyfrovoiu ekonomikoiu [Ukraine 2030E is a country with a developed digital economy]. Ukrainskyi instytut maibutnoho. Available at: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html#6-2-4> (accessed: 30.11.2022).

10. Mykhailo Fedorov: Tsyfrovizatsiia zabezpechyt zrostannia ukrainskoi ekonomiky na 10-12% na rik [Digitization will ensure the growth of the Ukrainian economy by 10–12% per year]. Uriadovyi portal. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/mihajlo-fedorov-cifrovizaciya-zabezpechit-zrostannya-ukrayinskoyi-ekonomiki-na-10-12-na-rik> (accessed: 30.11.2022).

11. Network Readiness Index 2021. Benchmarking the Future of the Network Economy. Portulans institute. Available at: <https://networkreadinessindex.org/> (accessed: 30.11.2022).